

sicillerini bu planlara göre re'sen tanzim ve tesis ederler. Bu maddeye göre yapılan ilân tebliğat addedilir» hükmü yer almış ve İctihadın Birleştirilmesi istemine konu olan her üç kararda da dava ilân tarihine göre 3543 sayılı Danıştay Kanununun 32 nci maddesi ile belli idari dava açma süresi geçtikten sonra açılmış ise de bu davaların açıldığı tarihlerde yürürlükte bulunan T.C. Anayasası'nın 114 üncü maddesinin 2 nci fıkrasındaki «idarenin işlemlerinden dolayı açılacak davalarda süre aşımı yazılı bildirim tarihinden başlar» hükmüne muvacehesinde ilân tarihini dava açma süresine başlangıç kabul etmek imkânsızdır. Zira Anayasa'nın temel hukuk kuralları dışında bir konuyu ayrıntılarıyla düzenlemesi ve bu hükmün daha öncelikle kanunlarda bulunup aynı konuyu düzenleyen hükümlere aykırı olması halinde, konuyu yeniden düzenleyen Anayasa hükmünün uygulanması tabiidir. Bu nedenlerle İctihadın, yazılı bildirim tarihini dava açma süresine başlangıç olarak kabul eden, 6. Dairenin Esas 1967/998, Karar 1968/216 ve Esas 1965/454, Karar 1966/1647 sayılı kararları dairesinde birleştirilmesine 7/2/1970 tarihinde üçte iki oyçokluğu olmadıktan 12/2/1970 tarihinde salt çoğunlukla karar verildi.

AYRIŞIK OY

X — 6785 sayılı İmar Kanununun 42 nci maddesinde (İmar ve yol istikamet planları hududu içindeki binalı ve binasız gayrimenkullerin, plana uygun şekilde inşaaat elverişli hale getirilmesi için, gayrimenkul sahiplerinin muvafakatı aranmaksızın birbirleriyle ve yol fazlası ile veya sair belediye, amme hükmü şahıslarıyla amme müesseselerine ait yerlerle birleştirilerek plan icaplarına göre, müstakillen veya şüyu olarak parsellere ayırmaya ve bu yerleri sahiplerine dağıtmaya belediyeler saltâhiyetlidir) hükmü yer almış bulunmaktadır. Aynı kanunun 45 inci maddesine göre belediye encümenlerince ve varsa imar idare heyetince tasdik olunan bu planlar bir ay müddetle belediye dairesine asılır ve usulüne göre ilân olunur. Bu maddeye göre yapılan ilân tebliğat addedilir. Yine aynı kanunun 46 ncı maddesi hükmünce şuyulandırılan gayrimenkullerin sahipleri belediyenin tebliği tarihinden itibaren altı ay içinde aralarında anlaşamadıkları veya şuyunun izalesi için mahkemeye müracaat edilmediği takdirde belediyeler hissedarımsı gibi şuyunun izalesi davası açabilirler.

Yukarıya yazılmış bulunan maddeler hükümleri birlikte incelendiği takdirde kanun koyucu, belediye idarelerine imar planlarının uygulanmasını gerçekleştirmek üzere genel, gayri şahsi olan parselasyon planlarının düzenlenmesi bunların şuyularının izalesi için yetki de vermiştir. Parselasyon planları objektif tasarruflardır. 46 ncı madde ile yapılan tebliğat bu tasarrufları subjektif hale getirmektedir.

Nitekim 521 sayılı Danıştay Kanununun 67 nci maddesinin 3 üncü fıkrasında da (Kanuna göre ilânı gereken düzenleyici ve genel tasarruflar) a karşı ilân tarihinden itibaren doksan gün içinde dava açılabilir, denilmek suretiyle kanunlarımızın genel tasarruf niteliğindeki tasarrufları kabul etmiş olduğuna değinilmiştir.

Bu nedenlerle İctihadın 6785 sayılı Kanunun 45 inci maddesine göre yapılan ilân tebliğat sayan ve dava açma süresinin hesabında ilân tarihini esas kabul eden 6 ncı Dairenin esas 1968/11, karar 1968/1183 sayılı kararı dairesinde birleştirilmesi gerektiği oyu ile verilen karara karşıyız.

KARŞI OY

XX — 6785 sayılı İmar Kanununun 45 inci maddesi, usulüne göre yapılmış bulunan ilânı tebliğat addedmiştir Türk hukuk lûgatı, tebliğatı «hukukî bir muameleden alâkalı kimsenin haber almasını temin için saltâhiyetli makamın kanunî şekilde ve yazı ile veya ilânı ile yapacağı tevsiik muamelesi» olarak tanımlamaktadır.

7201 sayılı Tebliğat Kanunu, bu kanuna tabi bulunacağını tespit ettiği kuruluşların uyacağı esasları, tebliğat kural ve usullerini tayin ve tespit eylemiş ayrıca 62 nci maddesinde yürürlükten kaldırıldığı kanun hükümlerini 6 bent halinde belirttikten sonra yedi numarah bentte, Tebliğat Kanununa aykırı diğer kanun hükümlerinin de mülga olduğunu açıklamıştır. Binaenaleyh 7201 sayılı Kanunun kuralları aykırılığı açık bulunan 6785 sayılı Kanunun 45 inci maddesinin «bu maddeye göre yapılan ilân tebliğat addedilir» hükmü muahhar kanun ile sarahaten yürürlükten kaldırılmıştır.

Bu itibarla anılan hükmün yürürlükte olduğuna dair çokluk görüşüne karşıyız.

AYRIŞIK OY

XXX — Anayasa hükümleri, bir konuya kısaca veya ayrıntılarıyla düzenlemiş olsun yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallardır. Hiç bir kanun hükmü bu kurallara aykırı olamaz. Ancak Anayasa hükümleri diğer kanunların

bazı hallerde kendisinden önceki kanunların aykırı hükümlerini ortadan kaldırması gibi bir sonuç meydana getirmez. T. C. Anayasa'sının 147 nci maddesine göre kanunların Anayasa'ya uygunluğunu Anayasa Mahkemesi denetler. Anayasa'nın geçici 9 uncu maddesinde, Anayasa Mahkemesinin görevine başladığı tarihte yürürlükte olan herhangi bir kanun hakkında bu Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla iptal davası açılabilirliğinin, iptal davası açma hakkının Anayasa Mahkemesinin görevine başladığının Resmî Gazete ile yayınlandığı tarihten itibaren 6 ay sonra düşeceğinin kabul edilmiş olması da Anayasa'nın diğer kanunların aykırı hükümlerini kendiliğinden kaldırmayacağını gösterir. Durum böyle olunca, mahkemeler, yürürlükte olan kanun hükümlerini, Anayasa Mahkemesince Anayasa'ya aykırılığından dolayı, T. C. Anayasa'sının 149 uncu ve 151 inci maddelerine göre yapılacak baş vurmalar üzerine, 152 nci madde gereğince iptal edilerek yürürlükten kaldırmadıkça, uygulamakla ödevlidir. Yalnız 151 inci madde gereğince Anayasa Mahkemesine intikal ettirilip 3 ay içinde karar verilmeyen işlerde, ilgili mahkeme Anayasa'ya aykırılık iddiasının kendi kanısına göre çözümlüyerek karar verebilir. Bu nedenlerle imar mevzuatına göre subjektif tasarruf niteliğinde bulunan imar parselasyon planlarının, 6785 sayılı İmar Kanununun 45 inci maddesine göre yapılan ilânın, tebliğat sayılacağına dair hükmü T. C. Anayasa'nın 114 üncü maddesinin 2 nci fıkrasının «idarenin işlemlerinden dolayı açılacak davalarda süre aşımı, yazılı bildirim tarihinden başlar» hükmüne aykırı olmakla beraber, halen yürürlükte olduğundan İctihadın, 6785 sayılı Kanunun 45 inci maddesine göre ilânı tebliğ sayan ve dava açma süresinin hesabında ilân tarihini esas kabul eden 6 ncı Dairenin esas: 1968/11, karar: 1968/1183 sayılı kararı dairesinde birleştirilmesi gerektiği oyu ile verilen karara karşıyız.

E No : 1965/39
K. No : 1970/16

ÖZETİ : 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 30 uncu maddesine göre; istihlak resminin, belediye sınırları içinde istihlak amacıyla yapılan satışlardan, bu satışın yapıldığı yer belediyesince alınması lâzım geldiği hakkında

5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 30 uncu maddesiyle akaryakıttan alınması öngörülen istihlak resminin, nasıl ve hangi belediyece alınacağı hakkında verilmiş ve karar düzeltilmesinden de geçerek kesinleşmiş bulunan D. D. K. nun 12/3/1965 günlü ve esas No: 63/286, karar No: 65/42; Danıştay 9 uncu Dairesinin 15/4/1969 günlü ve esas No: 67/1416, karar No: 68/1191; yine Danıştay 9 uncu Dairesinin 28/3/1968 gün ve esas No: 67/2443, karar No: 68/985 sayılı kararları arasındaki aykırılığın 24/12/1964 günlü ve 521 sayılı Danıştay Kanununun 46 ncı maddesine göre İctihadın Birleştirilmesi yoluyla giderilmesi Danıştay Birinci Başkanlığınca istenilmesi üzerine; konu ile ilgili kararlar, Başkanun sözcülüğünün bu husustaki düşüncesi, Raportör Üyenin raporu ve bu işle ilgili yasalar incelendi :

İctihadın birleştirilmesini gerektiren söz konusu kararlar :

I — D. D. K. nun 12/3/1965 günlü ve Esas No : 63/286, Karar No : 65/42 sayılı kararında; Türkiye Petrolleri A. O. tarafından T. C. D. D. ile Türkiye Şeker Fabrikalarına, alıcısının kendi ihtiyaçları için satılan Fuel Oil'den 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 30 uncu maddesine dayanılarak istihlak resmi alınabilmesi, istihlakla beraber satışın da aynı belediye sınırları içinde vuku bulması ilkesine bağlanmıştır. Satışın ve istihlakın aynı yerlerde olduğu hususu ihtilâfsız bulunduğu cihetle; Vergiler Temyiz Komisyonu 5 inci Dairesinin kararında ısrar eden Vergiler Temyiz Komisyonu 6 ncı Dairesinin 27/3/1959 günlü ve 68/208 sayılı kararı yerinde görülerek Batman Belediyesinin davası oyçokluğu ile reddedilmiş, bu kararın düzeltilmesi istemide D. D. K. nun 20/5/1966 gün ve Esas No: 65/218, Karar No: 66/627 sayılı kararlar ve yine oyçokluğu ile reddedilmiştir.

II — Danıştay 9 uncu Dairesinin 6/4/1970 günlü ve Esas No: 66/3374, Karar No: 67/916 sayılı kararında; Selüloz ve Kâğıt Fabrikaları Genel Müdürlüğü (SEKA) tarafından, Yarımcı'daki İstanbul Petrol Rafinerisinden (İpraş), kendi fabrikalarında istihlak edilmek üzere alınan Fuel Oil için İzmit Belediyesi, 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 30 uncu maddesi uyarınca istihlak resmi tahakkuk ettirmiştir. Vergiler İtiraz Komisyonu da bu tahakkuku tasdik ettiğinden SEKA, Vergiler Temyiz Komisyonuna baş vurmuş bu komisyon ise; Yarımcı Belediyesi sınırları içinde bulunan İpraş müessesesinden, İzmit Belediyesi sınırları içinde bulunan SEKA işletmelerinde kullanılmak üzere satın alınan akaryakıt için bir resim alınmayacağı, istihlak resminin alınabilmesi için satışla istihlakın aynı belediye sınırları içinde olması gerektiği yolundaki gerekçe ile Vergiler İtiraz Komisyonu kararını bozarak, tarhiyatın kaldırılmasına karar vermiştir.

Bu karara karşı İzmit Belediyesinin Danıştay'da açmış olduğu dava, Vergiler Temyiz Komisyonunun dayandığı gerekçenin kanuna uygun bulunması nedeniyle; Danıştay 9 uncu Dairesinin 6/4/1967 günlü ve Esas No: 66/3374, Karar No: 67/916 sayılı kararıyla ve birinci bentte yazılan görüşe uygun olarak reddedilmiş, ancak İzmit Belediyesinin karar düzeltme istemi yerinde görülerek istihlak resminin; akaryakıtın (İstihlak) edildiği yer belediyesince alınması gerekeceği içtihadında bulunarak tarhiyatın onanmasına 15/4/1969 günlü ve Esas No: 67/1416, Karar No: 68/1191 sayı ile ve oyçokluğuyla karar verilmiştir.

III — İzmit Belediyesi tarafından, aynı belediye sınırları içinde bulunan SEKA İşletmesinin, Yarımca Belediye sınırları içindeki İpraş'tan kendi işletmesinde istihlak etmek üzere satın aldığı akaryakıt için tahakkuk ettirilen ve vadesinde ödenmemiş olması sebebiyle düzenlenip tebliğ edilen ödeme emrine karşı SEKA tarafından yapılan itiraz, tarhiyatın 5237 sayılı Kanunun 30 uncu maddesine uygun olduğu gerekçesiyle reddedilmiş, temyiz istemi üzerine de Vergiler Temyiz Komisyonunca, satış ve istihlakın aynı belediye sınırları içinde vukuu sebebiyle SEKA'nın mükellef tutulamayacağı kabul edilerek İtiraz Komisyonu kararı bozulmuş ve sahıpan istihlak resmi kaldırılmıştır.

İzmit Belediyesince Danıştay'da açılan idari dava üzerine 9 uncu Dairenin 28/3/1968 günlü ve Esas No: 67/2443, Karar No: 68/985 sayılı kararıyla, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü hakkındaki Kanunun 58 inci maddesi gereğince ödeme emriyle ilgili İtiraz Komisyonu kararı kesin olduğundan, bu karara vaki temyiz isteminin görev yönünden reddi gerekirken, işin esası hakkında karar verilmesinde isabet görülmediğinden dava konusu 13/5/1967 günlü ve 67/1133 sayılı Temyiz Komisyonu kararı ortadan kaldırılarak 521 sayılı Danıştay Kanununun 68 inci maddesi gereğince 14/12/1966 günlü ve 372 sayılı İtiraz Komisyonu kararı incelenmiş ve istihlak resmi istemeye yetkili belediyenin, akaryakıtın istihlak maksadıyla satıldığı yer belediyesi olacağı nedeniyle bozulmuş, ödeme emri iptal edilerek sahnın kaldırılması oyçokluğuyla karara bağlanmış ve bu karara karşı İzmit Belediyesince vaki karar düzeltilmesi isteminde oyçokluğuyla reddedilmiştir.

5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 30 uncu maddesinde; «belediye sınırları içinde istihlak edilmek üzere satılan petrolün kilosundan 1, benzin ve müstaklariyel baküre ve mazotun kilosundan 2 kuruşu geçmemek üzere belediye meclislerince düzenlenecek tarife göre istihlak resmi alınır. Transit olarak geçirilecek akaryakıttan bu resim alınmaz.

Tarım makinelerinde kullanılacağı tarım memurlarınca onaylananlar bu resimden müstesna tutulurlar.» hükmü yer almıştır.

Yukarıda açıklanan üç kararda söz konusu kanun maddesindeki «Belediye sınırları içinde istihlak edilmek üzere satılan...» şeklindeki deyimde değişik anlamlar verilmiş ve istihlak resmi alınabilmesi hususu;

- a) Satış ve istihlakın bir arada bulunmasına,
- b) Yalnız istihlak unsuruna,
- c) İstihlak maksadıyla yapılan satışa, dayandırılmış ve resmi ancak belediyenin de sırasıyla satış ve istihlakın bir arada yapıldığı yer belediyesi, istihlakın yapıldığı yer belediyesi; ve son olarak istihlak maksadıyla satış yapıldığı yer belediyesi olacağı karar altına alınmakla üç ayrı hüküm tesis edilmiş bulunmaktadır.

Satış ve istihlakın bir arada yani aynı belediye sınırları içinde vuku bulması gerekeceği ve ancak bu şartın gerçekleşmesi halinde akaryakıttan istihlak Resmi alınabileceği görüşünün kabulü halinde, Yasa hükmünü çok dar manada yorumlamak olur.

Yalnız istihlak unsuruna yer verilirse, yani akaryakıt hangi belediye sınırı içinde istihlak ediliyorsa o yer belediyesince resmin alınması yönüne gidilirse, ilgili belediyelere, tüketicileri kovalamak ve ondan resim almak gibi yapılması zor ve hatta çok zaman imkânsız bulunan bir görev yüklemek olur.

5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun gerekçesinde, söz konusu tasarının belediye gelirlerini artırmak amacıyla getirildiği açıklanmıştır.

Yukarıda açıklanan iki hal ise belediyeler için çok miktarda gelir kaybına sebep olmaktadır. Bu ise kanun koyucunun maksadına uygun düşmemektedir.

Öte yandan 5237 sayılı Kanundan önceki 423 sayılı Belediye Vergi ve Resimleri Kanununun istihlak resmiyle ilgili 28 inci maddesinde «... Belediye sınırları içinde istihlak edilen...» akaryakıttan resim alınacağına işaret edilmiştir.

Kanun koyucu, 5237 sayılı Kanunun 30 uncu maddesini düzenlerken mülga kanunda bulunmayan «satış» unsuruna da yer vermiş bulunmaktadır. Her ne kadar 5237 sayılı Kanunun 30 uncu maddesine ilişkin hükümet gerekçesinde ve meclis görüşmelerinde bu hususta bir kayıt ve açıklama yoksada, önceki kanunda bulunmayan «satış» unsurunu

yeni kanuna koymakla kanun koyucunun bir maksadının olması ve «satış» unsurunda, resmin tahakkukunda bir yer bulunması tabiidir.

Kanun koyucunun bu maksadını, maddenin son fıkrasındaki «Tarım makinelerinde kullanılacağı, tarım memurlarınca onaylananlar bu resimden müstesna tutulurlar.» hükmünde doğrulamaktadır.

Gerçekten, şehir ve kasabalar kuruluşları ve tabii durumları itibarıyla belediye sınırları içinde genellikle makinalı ziraat yapmaya elverişli ve yeterli araziye ihtiva etmemektedir.

Belediye sınırları dışındaki satışlardan istihlak resmi alınmadığına göre Yasadaki istisna hükmünün, belediye sınırları içinde alınıp, nerede olursa olsun tarım makinelerinde kullanılan akaryakıtlar için tanınmış olduğunu kabul etmek zorunludur.

Maddenin «Transit olarak geçen akaryakıtlardan resim alınmaz» şeklindeki fıkrası, ancak ticari maksatla yapılan satışlarda uygulanabilir. Nitekim satış ve dağıtım müesseselerinin rafineri merkezlerinden ticari maksatla satın aldıkları akaryakıtlardan resim alınmaktaki, bunlardan istihlak maksadıyla satış yaptıkları zaman, satış yaptıkları yer belediyesince resim alınmaktadır.

Bütün bu nedenlerle, 5237 sayılı Kanunun 30 uncu maddesinin «... belediye sınırları içinde istihlak edilmek üzere satılan...» şeklindeki hükmünden, resmin tahakkuku için esas unsur olarak satışa yer verildiği ve bu satışın;

1 — Belediye sınırları içinde yapılması,

2 — İstihlak edilmek üzere yapılmış olması, anlamını çıkarmak gerekir.

Sonuç olarak, Yasa hükmüne ve uygulamaya uygun bulunan şekil, akaryakıttan alınacak istihlak Resminin, istihlak maksadıyla yapılan satışlardan, satış yapıldığı yer belediyesince alınması lazım geldiği yolundaki görüşüdür. Bu görüşe uygun bulunan Danıştay 9 uncu Dairesinin 28/3/1968 günlü ve Esas No: 1967/2443, Karar No: 1968/985 sayılı kararı dairesinde içtihadın birleştirilmesine 4/4/1970 gününde üçte ikiyi aşan oyçokluğuyla karar verildi.

AYRIŞIK OY

X — 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 30 uncu maddesi hükmü açık olup bu maddeye göre Belediyelerce istihlak resmi alınabilmesi için hem istihlakın, hemde satışın aynı Belediye sınırları içinde olması şarttır. Nitekim bu kanunla yürürlükten kaldırılan 423 sayılı Belediye Vergi ve Resimleri Kanununun 28 inci maddesinde, Belediye sınırları dahilinde istihlak olunacak akaryakıttan istihlak resmi alınacağı kabul edildiği halde yeni kanun, bu şarta ek olarak satışında aynı belediye sınırları içinde yapılmasını kabul etmiştir. Herne kadar bu iki şartın birlikte aranması kanunun tedvin amacına aykırı olarak Belediyelerin «İstihlak Resmi» gelirinin azalması sonucunu doğurur ise de kanunun açık hükmüne rağmen, istihlakın aynı belediye sınırı içinde olup olmadığı araştırılmaksızın, resmin akaryakıt satışının yapıldığı yer belediyesince alınacağını kabul etmek, kanun hükmünü genişletmek gibi bir anlam taşır. Buda Anayasa'nın 61 inci maddesinin «vergi, resim ve harçlar ve benzeri malî yükümler ancak kanunla konulur» hükmüne aykırı düşer. Bu nedenlerle içtihadın D. D. Kurulunun 12/3/1965 tarih ve Esas 63/286 ve Karar 65/42 sayılı kararı dairesinde birleştirilmesi gerekeceği oyu ile karara karşıyız.

AYRIŞIK OY

XX — 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 30 uncu maddesinin birinci fıkrasıyla «Belediye sınırları içinde istihlak edilmek üzere satılan Petrolün kilosundan 1, benzin ve müstaklariyel baküre ve Mazotun kilosundan 2 kuruşu geçmemek üzere belediye meclisince düzenlenecek tarife göre istihlak resmi alınır.» hükmü vaz olunmuş ve aynı maddenin 2 nci fıkrasıyla de transit olarak geçirilecek akaryakıtlardan bu resmin alınmayacağı derpiş olunmuştur.

Bir istihlak resmi olduğu madde metnindeki sarahatle de sabit bulunan akaryakıt resminin tahakkuk ve tahsilinin bahsi geçen 30. maddenin 2. fıkrası hükmü karşısında, belediye hudutları dahilinde istihlak edilme esasına istinad ettirilmesi daha doğru ve yerinde olur. Zira 5237 sayılı Kanunun 1 ve 2. fıkraları birlikte mütalâa edildiğinde, gerek 1 inci fıkranın yazılış tarzından gerek 2 nci fıkranın madde içerisinde anlamını tayin yönünden kanun koyucunun akaryakıt resminin alınması için satışın ve istihlakın aynı belediye hududu dahilinde cereyanını şart koşmadığı sonucuna varmak ve 30 uncu madde ile, satış hangi belediye hudutları içerisinde yapılsa yapılsın akaryakıt resminin istihlakın yapıldığı yer belediyesince tarifesine uygun olarak tahsilinin öngörüldüğünü kabul etmek ıktiza ettiği düşüncesiyle çoğunluk kararına karşıyız.